

Mart Smeets
MIJN AMERIKA

Inhoud

Inleiding	7
Vancouver, Canada – Seattle, Washington	9
Birmingham, Alabama	33
Vermont	56
Kinderhook, NY	73
Utah	91
Florida	115
De Coast	134
Chicago, Illinois	153
Atlanta, Georgia	169
Georgia	178
Memphis, Tennessee	199
New Orleans, Louisiana	217
Cape Cod, Massachusetts	232
San Francisco, Californië	253
Texas	280
Boston, Massachusetts	305
Zwart-wit	325
Helden of iconen	346
New York, NY	357
Nawoord	380
Literatuur	382

Inleiding

Ben ik Amerika-gek?

Ik denk het niet. Ik vind Amerikaanse sporten aantrekkelijk en weet er een beetje van. Ik hou van sommige Amerikaanse muziek en verzamel die. Ik kijk altijd graag om me heen in de VS. Het is anders dan bij ons, en dat 'andere' heb ik altijd bestudeerd. Ik heb veel geleerd van het live kijken naar de vier grote Amerikaanse sporten, en nog meer van de Amerikaanse televisie. David Letterman was voor mij een voorbeeld van een goede talkshowhost: cynisch en zoekend naar de grap, maar wel met oprechte interesse in de gasten. Ik keek eindeloos naar sportprogramma's, en ook met een professionele blik; hoe brachten zij hun nieuws, hadden hun anchormensen maniertjes, hoe was hun dictie, waar lieten ze stiltes vallen, gebruikten ze de autocue?

Ik las er veel kranten en bladen, ik kocht er bibliotheken vol boeken en ik leerde de Amerikaanse gebruiken, genoegens en cultuur kennen. Nooit echter voelde ik me Amerikaan onder de Amerikanen, ik was nu eenmaal een Europeaan. Ik vond het er vaak interessant, maar soms ook hemeltergend plat en nietsig. Soms kwam Amerika zelfs als een grote, zware golf op me af en verlangde ik enorm naar huis, naar het vlakke land, naar tegenwind en regen, andijviestampot en de geur van Amsterdam of Haarlem.

Ik reisde me veertig jaar te pletter en wist de weg in Vermont, Newport Beach en Buckhead, ik bezocht vrienden en sliep in simpele hotelletjes aan de snelweg en in dure paleisjes in de stad, ik at er vaak slecht en ik kocht er mooie dingen. Ik leerde de dialecten een beetje onderscheiden. Door goed op te letten snapte ik na verloop van tijd meer van hun grote problemen dan de gemiddelde Amerikaan. En ik paste me altijd wel een beetje aan.

Ik arriveerde begin jaren tachtig eens, op weg naar huis, heel laat bij de KLM-balie op JFK. Tot mijn grote vreugde bleek er alleen nog één plekje in de eerste klas te zijn, en dat plekje kreeg ik. Een 'upgrade' zoals dat heet. In het toestel raakte ik in gesprek met de man naast me. Hij kwam oorspronkelijk uit Arnhem, zei hij. Ik knikte: ik ook. Hij woonde nu twaalf jaar in Amerika en het leven lachte hem toe. Hij had twee paspoorten. Toen ik vroeg wat hij deed, zei hij: 'Ik zit in de handel. Ik haal bloembollen en kaas naar Amerika, en ik stuur Amerikaanse dranken, oude auto's, bevroren vis en boeken naar Nederland.' Zijn Big American Dream was uitgekomen, hij was in minder dan tien jaar multimiljonair geworden. 'Als je hier hard werkt en de juiste wegen bewandelt, zijn er zo veel kansen.'

Hij vroeg me wat ik in Amerika had gedaan. Ik antwoordde: 'Noem het een studiereis. Ik heb naar het land, de mensen en de gewoonten gekeken. Ik kom graag in de USA.'

Of ik dan geen zin had om ook naar de VS te emigreren, vroeg hij me. 'Er is zo veel ruimte hier, er liggen zo veel mogelijkheden, daar hebben jullie in Nederland geen idee van.'

Ik schudde mijn hoofd en zei: 'Ik hou van reizen, maar Nederland is mijn enige thuis. Ik ben gek op Nederland.'

Hij zei: 'Denk er toch eens over na. Het vraagt even wat durf, velen hebben koudwatervrees, maar als je hard wilt werken... ach wat, waar bemoei ik me mee, misschien hebt u wel een hele goede baan en een leuke familie in Nederland.'

Ik lachte hem toe: 'Inderdaad.'

Hij vroeg: 'Wat doet u voor werk, als ik vragen mag?'

Ik dacht heel even na en zei: 'Ik handel ook... ik handel in woorden.'

'Gaat u dat nog lang doen?' vroeg hij.

Ik knikte en zei: 'Ik denk nog heel wat jaren. Er bestaat namelijk niets leukers.'

Birmingham, Alabama

Naar mijn zoon kijken in Birmingham en het Amerikaanse volkslied zingen. Over Marvin Gaye en Rick Monday. Over de Battle of Baltimore, de geschiedenis van The Star-Spangled Banner en het 'God Bless America'. En wat gebeurt er als je knielt tijdens het spelen van het volkslied?

Het was in Birmingham, Alabama op een kleine tribune van het honkbalstadion van de plaatselijke universiteit. Het wedstrijdaffiche vermeldde University of Alabama Birmingham Blazers tegen Middle Tennessee State University Blue Raiders.

Het was een doodgewone dinsdagmiddag in het jaar 2000, rond half twee. Op het veld stonden de twee ploegen keurig opgelijnd, en met paknummer 38 zag ik bij MTSU mijn zoon Tjerk staan.

De misschien honderd aanwezigen gingen staan en mijn vrouw en ik dus ook. Voor ieder volkslied sta je op, zo hebben wij geleerd. Nee, niet iedereen stond op, een klein aantal bleef zitten. We waren hier in het zuiden van de VS en hier bestonden nog steeds onderhuidse, ondergrondse en voor mij onbegrepen vormen van discriminatie. Of zich dat ook uitte in het al of niet gaan staan voor vlag en vaderland, wist ik niet. Een kleine groep, zo te zien studenten, bleef zitten, maar ze hielden in elk geval wel hun mond. De helft van hen was blank, de andere helft zwart. Of hier sprake was van protest, kon ik niet duiden. Het kon ook luiheid zijn, als in: 'Daar heb je dat lied weer, moet ik wéér gaan staan, verdomme.' Mijn observaties bij sportwedstrijden in Amerika hadden me duidelijk gemaakt dat vooral op de goedkopere tribunes, hoog in de nok van basketbalstadions en in de verst afgelegen bleechers bij het honkbal het percentage zittenblijvers het grootst was. Mijn voorzichtige conclusie: mensen uit de lagere klassen van de Amerikaanse maatschappij hadden nogal eens lak aan volkslied en vlag. Ik besepte wel dat dit een tamelijk ernstige vorm van zwart-witdenken van mijn kant was. Zeker voor een relatieve buitenstaander uit het Nederlandse Haarlem, maar wel eentje die het gewend was om in de USA rond te reizen.

En zo klonk het volkslied door het Jerry D. Young Memorial Field en stond verreweg het merendeel van de aanwezigen zwijgend met de rechterhand op de hartstreek, ogen op de vlag gericht. Opvallend: niemand zong mee op de marsachtige, tamelijk snelle uitvoering van ‘The Star-Spangled Banner’, die via de luidsprekers tot ons kwam. Geen livemuziek hier, geen artiesten.

Van die middag zijn me twee belangrijke zaken bijgebleven. Tjerk, de tweede catcher en soms tweede eerste honkman van de ploeg, kwam niet in het veld en dat vonden de mensen om ons heen, ouders van andere spelers die allen zo’n 700 kilometer (heen en terug) in hun auto’s moesten rijden om deze wedstrijd te kunnen zien, een vreemde situatie. Een paar mannen hadden al excuserend verklaard dat coach P. ‘a tough guy’ was, een man ook die langs de liniaal van regels en principes leefde. Een van de moeders legde haar hand op mijn arm en stelde: ‘Wij hebben er allemaal aan moeten wennen, maar zo is hij... Maar omdat jullie helemaal uit Nederland zijn gekomen, moet dit toch wel een teleurstelling zijn.’

Dat was het, maar ik schudde het af met: ‘Rules are rules and Tjerk knows it.’

Ik zag hem nog even voordat hij de bus instapte die hem en zijn ploeggenoten verder Amerika in zou rijden voor de volgende wedstrijden. Tjerk gebruikte, zoals gewoonlijk, niet al te veel woorden: ‘Fijn dat jullie er waren, maar coach Pete vond dat geen reden me op te stellen. Hij heeft zo zijn principes... ja, hij wist best dat jullie er waren.’

Vlak voordat de bus wegreed, kwam coach P. nog even snel bij me langs. Hij bedankte ons voor de interesse en zei dat het met T.J., de Tennessee-bijnaam voor Tjerk, wel in orde zou komen. ‘He is making good progress, he will be fine...’

Ik schudde zijn hand en de busdeuren gingen dicht. Ik kon niet door de zwarte busramen kijken, terwijl ik als een gek zocht naar mijn bloedeigen kind dat ergens in die bus zijn teleurstelling zat te verwerken. De bus ging rechtsaf en wij hadden een ritje van zo’n 240 kilometer richting Atlanta voor de boeg. Er werd de eerste minuten in de auto niet veel gezegd, dat weet ik nog wel.

In 2017 legde Tjerk me desgevraagd uit waarom coach P. zo’n

voor hem harde beslissing had genomen: ‘We verloren die wedstrijd dik, weet je nog wel. Coach vond dat de starters die de grote achterstand hadden opgelopen, zelf maar uit de shit moesten komen in de laatste innings. Dat deed hij altijd, dat was zijn regel. En of het dan sneu was voor mij en voor jullie, was niet belangrijk. Twee dagen later kreeg ik wel een slagbeurt... honkslag.’

Terug nu naar de ietwat gammele tribune daar in Birmingham. Na het spelen van het volkslied, misschien na de tweede of derde inning, zei een vader van een van de spelers van MTSU me dat hem was opgevallen dat ik bij het volkslied niet mijn hand op mijn hartstreek had gehouden, en hij vroeg waarom dat was. De vraag overviel me, en ik antwoordde: ‘Because, Sir, this is not my national anthem.’ Er viel een korte stilte, dus ik vervolgde: ‘I respect your anthem, but it’s not mine.’

Hij keek me beduusd aan en vroeg toen, echt waar: ‘You guys have an anthem of your own?’

Blijkbaar had hij zich niet gerealiseerd dat alle landen ter wereld een eigen nationaal volkslied hadden. Hij was ook een van de ouders geweest die ons gevraagd hadden waar Nederland precies lag op de wereldbol, waarop ik toen voor het gemak had gezegd: ‘Between Berlin and London.’ Bij het zien van de glazige blikken had ik eraan toegevoegd: ‘It’s about eleven hours flying from here.’ Maar dat hielp niet. De topografische kennis van de wereld – of misschien nog eerder: ‘algemene ontwikkeling’ – van Amerikanen blijft verbazen.

Zeker in het mid-zuiden van de States – Kentucky, Tennessee, Alabama, Arkansas en Mississippi – zo had ik ondervonden, heerste een groot tekort aan kennis van de buitenwereld. Of het werd onvoldoende onderwezen op school, of het interesseerde de mensen hier gewoon niet. Een combinatie waarschijnlijk. Tjerk zei: ‘Ze kennen hier hun eigen land al niet, laat staan de rest van de wereld.’

Dat ik de tekst van het Amerikaanse volkslied kende en de topografie van dit grote land vrij goed in beeld had, was mijn zaak en mijn leven. Ik was er 100 procent zeker van dat niemand hier op de tribune wist hoe de Nederlandse vlag eruitzag, noch dat wij een

volkslied hadden dat uit 1626 stamde, maar dat pas sinds 1932 officieel ons volkslied was. En waarom zouden ze ook? Verreweg de meeste Nederlanders weten dat laatste ook niet.

De vlag en het volkslied dus. Ik ben ze ettelijke keren tegengekomen en heb me altijd aan de Amerikaanse regels gehouden. Ja, ik ga staan, ik zoek de kijkrichting (recht naar de vlag toe) en ik ga pas zitten na de laatste tonen. Dat heb ik in mijn opvoeding meegekregen, hoewel mijn opa me weleens verteld heeft dat hij na de oorlog verrekte veel moeite had voor het Duitse volkslied op te staan en dat hij het uitsluitend deed voor 'die paar goede Moffen die er ook waren geweest'.

Ik las ooit dat er bij de openingsceremonie van de Olympische Spelen van Londen, in 1908, een incident plaatsvond. Martin Kennedy was de aanvoerder van Team USA en droeg de 'Stars and Stripes'-vlag het stadion binnen. Toen hij de Royal Box passeerde, daar waar de Britse vorst Edward VII stond, hield Kennedy bewust zijn vlag hoog, in tegenstelling tot vlaggendragers van andere landen, die hun vlag 'streken'. De actie van Kennedy werd eerst nog als 'foutje, vergeten' behandeld, maar bleek toch een bewuste actie te zijn geweest, getuige zijn verklaring: 'Deze vlag wordt voor geen enkele aardse koning gestreken. Nooit.' Het werd een korte, kleine politieke rel.

Dat was dus in het begin van de twintigste eeuw.

Had men toen al dat volkslied?

Ja en nee.

Ja, omdat de tekst van het volkslied al in 1814 was geschreven, nee, omdat het lied pas in 1931 officieel bij wet door het Congres werd aangenomen als *national anthem*. Zo kort geleden! Maar nog altijd een jaar eerder dan ons volkslied.

Terug eerst naar de avond van de 14de september 1814. Tijdens de 'Oorlog van 1812' vindt op deze avond in de Battle of Baltimore een zwaar gevecht plaats bij Fort McHenry, dat door 1000 jonge Amerikaanse soldaten wordt verdedigd. Het fort wordt aangevallen door een Engelse oorlogsvloot van 19 zeilschepen die moeite hebben de wateren rond Baltimore te bevaren.

Met landtroepen erbij zetten de Amerikanen 11.000 manschap-

pen in. De Britten hadden er 5000; ook zij werden over land geholpen door artilleristen.

Volgens officiële gegevens betreurden de Amerikanen 28 doden, 163 gewonden en werden 50 soldaten gevangengenomen. De Britse gegevens leren ons dat zij 42 of 46 mannen verloren, dat er tussen de 280 en 296 gewonden waren en dat de Britten de strijd staakten na een slag die meer dan 24 uur duurde.

De Amerikaanse advocaat Francis Scott Key, half-politicus en amateurdichter, bevond zich op een Brits schip, de *HMS Tonnant*. Hij had, daags voor de slag, onderhandelingen gevoerd om een aantal Amerikanen, onder wie de bekende arts dr. William Beanes, vrij te krijgen of te ruilen tegen Britse gevangenen en die besprekingen werden, in stijl, afgesloten met een gezamenlijk diner op het Britse schip. Het mocht dan wel oorlog zijn, maar etiquette bleef etiquette.

Advocaat Key kreeg van de Britten te horen dat hij niet met zijn eigen (Amerikaanse) sloep naar de wal mocht varen omdat hij de ligging van de Britse schepen nu kende en dat was een no-go voor de Britse vice-admiraal Cochrane, die zijn Amerikaanse gast hoffelijk behandelde en een hut aan boord aanbood. Hij zou na de opkomst zijnde slag alle vrijheid krijgen en met dr. Beanes een vrijgeleide naar de wal krijgen. De *HMS Tonnant* zou buiten de schermutselingen blijven.

Terwijl er een etmaal volop gevochten werd, had advocaat Key niet het idee dat er een spaan heel zou blijven van Fort McHenry; de Britten leken op het water de overhand te hebben en bestookten het fort met grof geschut. Later zou hij beschrijven hoe hij 's ochtends wakker werd op het Britse schip en in de richting keek van Fort McHenry en daar hoog boven de muren een reusachtige vlag, voor de hele omgeving zichtbaar, fier zag wapperen. Hij herkende de vlag als de 'Stars and Stripes' en concludeerde dat het fort dus niet gevallen was. Hij merkte ook dat de Britten zich voorzichtig terugtrokken en hergroepeerden richting de rede van Baltimore. Nog weer later zouden ze trouwens koers zetten naar New Orleans, om daar op 14 december 1814 de beruchte Slag bij New Orleans te beginnen. Het zou de laatste werkelijke aanval van de Britten op Amerikaanse bodem worden. Ze werden door Amerikaanse troepen opgewacht op

de Chalmette Plantation en bereikten de stad New Orleans nooit. De Amerikaanse generaal Andrew Jackson leidde deze verdedigingslinie en werd een nationale held; van 1829-1837 zou hij president worden. Ene Martin van Buren was zijn vice-president en hij volgde Jackson in 1837 op als achtste president van de Verenigde Staten.

Enfin, aan boord van het Britse schip zocht Francis Scott Key een stuk papier, een potje inkt en een ganzenveer, en begon een gedicht te schrijven; zomaar in de prettige ochtendlucht van Maryland. Hij was trots op de overwinning van de Amerikanen en zette zijn dichtaders wijd open. In de loop van de middag, aan wal inmiddels, schreef hij de rest van het gedicht. Ook van daaruit kon hij de vlag zien, die overigens een formaat had van 9 x 12 meter (!) en was genaaid door Mary Young Pickersgill en haar dochter. De vlag werd iedere ochtend gehesen boven Fort McHenry. Key schreef een ode aan de Amerikaanse vlag. Hij leverde zijn gedicht, getiteld *Defence of Fort McHenry*, af bij de *Baltimore American*, de lokale krant, en diegenen die konden lezen, lazen vervolgens dit:

*Oh say, can you see, by the dawn's early light,
What so proudly we hailed at the twilight's last gleaming,
Whose broad stripes and bright stars thru the perilous fight,
O'er the ramparts we watched, were so gallantly streaming?
And the rocket's red glare, the bombs bursting in air,
Gave proof through the night that our flag was still there.
Oh say, does that star-spangled banner yet wave,
O'er the land of the free and the home of the brave?*

*On the shore, dimly seen through the mists of the deep,
Where the foe's haughty host in dread silence reposes,
What is that which the breeze, o'er the towering steep,
As it fitfully blows, half conceals, half discloses?
Now it catches the gleam of the morning's first beam,
In full glory reflected now shines in the stream:
'Tis the star-spangled banner! Oh long may it wave
O'er the land of the free and the home of the brave!*